

Zomerscholen

Leerzame samenwerking tussen onderwijs en kinderopvang

De zomerschool. Het is een nog jonge samenwerkingsvorm van het onderwijs en de kinderopvang, in een zomerse setting. Wat is het doel ervan? En wat betekent het werken op een zomerschool voor jou als pedagogisch medewerker?

De zomer- of vakantieschool is een initiatief dat in 2009 in het kader van de landelijke pilots Onderwijstijdverlenging in vijf Nederlandse gemeenten is gestart. Zomerscholen vinden plaats in de zomervakantie op een basisschoollocatie en duren gemiddeld twee à drie weken, met dagdelen van zo'n vijfenhalf uur. Het belangrijkste doel van de zomerschool, naast onder meer het vergroten van de leermotivatatie en sociale ontwikkeling, is om het onderwijsniveau van bepaalde basisschoolleerlingen (veelal kinderen met leerachterstand) gedurende de zomerperiode op peil te houden. In de zomerscholen werken leerkrachten uit het basisonderwijs en pedagogisch medewerkers nauw samen; ze staan samen voor de klas en zijn beiden de hele dag aanwezig. 's Ochtends geven de

leerkrachten les en 's middags organiseren de pedagogisch medewerkers activiteiten die afgestemd zijn op het lesprogramma. Sport, koken en muziek/dans zijn vaste onderdelen die aandacht krijgen, altijd gerelateerd aan de leerdoelen die door school zijn vastgesteld.

Verlengde leertijd

Zomerscholen voorzien in een behoefte. 'Grote groepen kinderen, onder wie kinderen met leerachterstanden, krijgen tijdens de zomervakantie weinig prikkels', zegt Kees Broekhof, senior adviseur bij advies- en onderzoeksbureau Sardes. 'Ze gaan bijvoorbeeld niet op vakantie, bezoeken geen musea, lezen minder, kortom: hebben in die periode een minimum aan leerervaringen. Als deze kinderen na zes weken weer naar

school gaan, is hun niveau vaak teruggevallen; vooral met technisch lezen. Een zomerschool helpt dat voorkomen. De lessen op de zomerscholen verkleinen hiaten op taal- en rekengebied en zorgen ervoor dat de leerlingen goed voorbereid het nieuwe schooljaar of het eerste middelbareschooljaar ingaan. Het is een vorm van verlengde leertijd voor kinderen die dat nodig hebben.' Kees Broekhof schreef mee aan een drietal zomerschool-lesprogramma's. In de lessen worden vanuit diverse invalshoeken taalvaardigheden gestimuleerd. 's Middags verzorgen pedagogisch medewerkers in samenwerking met de leerkrachten een activiteitenprogramma met sport, kunst, cultuur of iets anders en komt hetzelfde onderwerp op een creatieve en ontspannen manier terug.'

Educatie in de activiteiten

Hilde Muskens is pedagogisch medewerker bij Kindcentrum Duimelot van Kanteel Kinderopvang. In 2013 organiseerde Basisschool de Haren in samenwerking met Kanteel een tweewekse zomerschool in Den Bosch.

'Samen met twee leerkrachten stond ik voor een groep van acht leerlingen uit groep 6 en 7. Een leerzame ervaring. Het thema was *De stad*. Tijdens de les die de leerkrachten 's morgens gaven, ging ik met twee leerlingen apart met opdrachtkaarten aan de slag. De activiteiten die we 's middags begeleidden, sloten op de lesstof aan. We keken bijvoorbeeld achter de schermen bij een supermarkt, bezochten een instelling voor mensen met een verstandelijke beperking en gingen naar een tweedehandswinkel. Wat mij aansprak was de combinatie van schoolse lessen en activiteiten. Voor de leerlingen was het heel overzichtelijk om dat wat ze 's morgens leerden, 's middags direct in praktijk te kunnen brengen. Weten waarvoor je iets leert is zo motiverend! Ook in de buitenschoolse opvang is het best mogelijk om educatieve elementen in een praktische toepassing te gieten. Dat ga ik vaker doen.

Ik ben gewend om op een vrije manier met de kinderen om te gaan, maar weet nu dat het ook productief kan zijn om samen geconcentreerd aan een opdracht te werken. Een leerzaam aspect dat ik zeker meeneem in m'n dagelijkse werk. De leerlingen waren allemaal enthousiast en gingen opgefrist het nieuwe schooljaar in. Het waren twee weken vol positieve energie, zeker voor herhaling vatbaar.'

De reacties van kinderen die de zomerschool hebben gevolgd, zijn positief. Kees Broekhof: 'Om mee te mogen doen moeten ze zelf een motivatiebrief schrijven; ze moeten het dus echt zelf willen. We zien vaak dat ze zo enthousiast zijn dat ze het jaar erop weer willen meedoen. Dat zegt genoeg.' Er zijn ook VVE-zomerclubs. Deze richten

voormalig beleidsadviseur bij de buitenschoolse opvang van Kanteel Kinderopvang in Den Bosch. Ellen was nauw betrokken bij de eerste twee zomerscholen in Den Bosch die in 2012 en 2013 in samenwerking met Kanteel zijn georganiseerd. 'Meewerken aan een zomerschool is voor pedagogisch medewerkers een natuurlijke manier om hun

wijsassistent is een pre. Bij ons kregen de pedagogisch medewerkers die zich aanmelden voorscholing over hoe ze de leerdoelen in taal en rekenen konden verwerken in een activiteitenprogramma.'

De activiteiten vinden hetzij op de schoollocatie, hetzij daarbuiten plaats. Ze sluiten altijd aan op de lesstof die 's morgens is behandeld en dat maakt de samenwerking tussen school en de kinderopvang zo sterk. Een voorbeeld uit de praktijk? Ellen: 'Na de ochtendlessen over 'maten en meten' mochten de kinderen bij ons een maaltijd voor de ouders voorbereiden. Ze kochten zelf de benodigdheden en maten vervolgens de juiste hoeveelheden af. En na een les over schaalvergroting kwam er een architect die vertelde hoe hij werkte. Daarna gingen de kinderen zelf een maquette maken. Zo pasten ze heel praktisch toe wat ze leerden.' Op de vakantiescholen zitten kinderen van verschillende scholen bij elkaar in een klas en dat gaat heel goed. Ellen: 'Bij ons was een jongetje dat als enige van zijn school kwam, maar zelfs hij vond het erg leuk. De klassen zijn kleiner dan ze gewend zijn en er staan minimaal twee volwassenen voor de groep, dus dat betekent extra aandacht. Nog een verschil met school is het kortere dagprogramma en de combinatie theorie en praktijk. Het verschil met de opvang is dat er echt sprake is van een schoolse situatie in een klaslokaal.' ➤

'Meewerken aan een zomerschool is voor pedagogisch medewerkers een natuurlijke manier om hun vaardigheden te verrijken'

zich op peuters en kleuters die al een regulier peuterarrangement bezoeken. De programma's helpen jonge kinderen om makkelijker mee te komen met de groep.

Meer deskundigheid

Het spreekt vanzelf dat de zomerschool van de deelnemende leerkrachten in het basisonderwijs grote inzet en een extra tijdsinvestering vergt. Ze moeten het curriculum voorbereiden en ze werken in een periode waarin anderen vrij zijn. Van pedagogisch medewerkers wordt er ook grote inzet gevraagd, maar de zomerschool is vooral een aanvulling op hun werkzaamheden, die normaliter ook in de zomerperiode doorgaan. De zomerschool biedt hun mooie kansen, vindt Ellen Huinink,

vaardigheden te verrijken zonder dat ze daar een cursus voor hoeven te volgen. Op de zomerschool werk je in een schoolse context, terwijl je normaal gesproken in een vrijere situatie werkt. Je ervaart hoe bepaalde leerstof wordt aangeboden, hoe kinderen het leerproces ervaren en hoe je hun cognitieve en sociale vaardigheden stimuleert. Dat is interessant en leerzaam.'

Theorie meets praktijk

Pedagogisch medewerkers die deelnemen aan de zomerschool zijn onderwijsondersteunend. Ze moeten snel kunnen schakelen en de vertaalslag kunnen maken van de lesstof naar creatieve activiteiten. Ellen: 'Een pabo-opleiding, hbo-achtergrond of werk- en denkniveau of ervaring als onder-

*‘Weten waarvoor
je iets leert is zo
motiverend!’*

Leren en spelen rond een thema

Christa van Kaathoven is pedagogisch medewerker van VVE-locatie De Blokkendoos van NulVier Kinderopvang in Den Bosch. Zij werkte in 2013 mee aan de pilot van een tweewekse zomerclub (acht ochtenden) voor kinderen van tweeënhalftot vier jaar.

‘De kinderen die de zomerclub bezochten, kende ik al van De Blokkendoos. Maar toch was dit anders. De groep was klein – zo’n zes, zeven kinderen – en we werkten met een speciaal ontwikkeld educatief programma volgens een VVE-methode. Het bevatte zowel les- als spelelementen rondom een thema, *Ik en mijn huis*. Het is stimulerend om met de kinderen intensief en doelgericht te kunnen werken. Dagelijks met elkaar kunnen evalueren wat er is geleerd heb ik als meerwaarde ervaren. Voor de kinderen was het een fijne tijd, ze hadden er echt zin in. En ze pikten veel op: toen ze na de vakantie weer terugkeerden in het reguliere programma, hadden ze een voorsprong in kennis. Het heeft zeker effect gehad.’

Evaluatie tot nu toe laat zien dat de zomerscholen niet alleen de leervaardigheden van de kinderen vergroten, maar ook hun motivatie om te leren, hun enthousiasme in de klas en hun zelfvertrouwen in het algemeen. Veel betrokken basisscholen signaleren daadwerkelijk een vooruitgang bij de leerlingen in taal en rekenen, en vooral meer plezier in het leren. ‘Elke interventie heeft sowieso een positief effect’, vindt Ellen. De samenwerking tussen leerkrachten en pedagogisch medewerkers is stimulerend en leerzaam voor beide partijen. Ellen: ‘Pedagogisch medewerkers zijn over het algemeen iets makkelijker in de omgang met de kinderen. Bij een activiteit op een externe

locatie, bijvoorbeeld in het stadscentrum, is het interessant voor de leerkracht om te zien dat niet alles volgens het gestructureerde programma hoeft te gaan. De pedagogisch medewerker laat de kinderen daar vrijer in, geeft hun zelf keuzes. Als kinderen de kans krijgen om zelfstandig aan de slag te gaan met een opdracht, doen ze dat vaak verrassend goed. Een van onze pedagogisch medewerkers gaf evenwel ook aan dat werken volgens een vooraf goed gestructureerd programma goed toepasbaar is in de buitenschoolse opvang. Ook leerzaam was het feit dat je heel goed leerdoelen in je activiteiten kunt verwerken zonder dat de kinderen dat doorhebben. De activiteiten op de buitenschoolse opvang zouden zelfs een verlenging van het curriculum kunnen worden als je vooraf met school de leerdoelen van een bepaalde periode doorneemt. Waarbij voorop blijft staan dat de tijd na school altijd dé vrije tijd van kinderen is.’ ◀

Zomerscholen: cijfers en feiten

Het fenomeen zomerschool staat in Nederland nog in de kinderschoenen, maar is erg in opkomst. Waren er in 2011 zo’n 35 zomerscholen voor het basisonderwijs, in 2013 waren dat er al meer dan 50. De meeste bevinden zich in Rotterdam, Den Haag, Amsterdam en Utrecht. Over het algemeen worden zomerscholen betaald door gemeenten en zijn ze voor de deelnemende kinderen gratis. De meeste zomerscholen zijn schooloverstijgend: ze zijn toegankelijk voor kinderen van meerdere scholen in de wijk. Een derde van de huidige zomerscholen richt zich op kinderen van groep 1 tot en met 8. Bij twee derde ligt de focus op kinderen vanaf groep 5 of 6, terwijl een aantal zomerscholen zich ook op jongere kinderen (zomerclubs) of oudere kinderen richt. Het aantal leerlingen op de zomerscholen varieert tussen de 10 en meer dan 70.